

Suomen Unesco – järjestölinjaus (2010–2012)

Enemmän kuin osiensa summa

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:19

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Ulkoasiainministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö • Kansainvälisten asiain sihteeristö • 2011

Undervisnings- och kulturministeriet • Internationella sekretariatet • 2011

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet
PL / PB 29
00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut>

Taitto / Ombrytning: Liisa Heikkilä
Kansi / Omslag: Suomenlinnan hoitokunnan kuva-arkisto, Yrjö Tuunanen
Kopijyvä Oy, 2011

ISBN 978-952-263-046-9 (nid.)
ISBN 978-952-263-047-6 (PDF)
ISSN-L 1799-0343
ISSN 1799-0343 (painettu)
ISSN 1799-0351 (PDF)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja / Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2011:19

Sisältö

Johdanto

- 1 **Unesco ja Suomi – nykytilan kuvaus, haasteet ja muutostarpeet**
- 2 **Toiminnalliset periaatteet ja tavoitteet**
- 3 **Toimeenpano ja seuranta**

Liite. Sektorikohtaiset läpileikkaavat kehittämiskohteet ja kansalliset tavoitteet

Johdanto

Suomi tunnetaan maailmalla huippuluokan koulutuksesta. Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unesco on meille luonteva ja läheinen toimintaympäristö.

YK:n jäsenmaana Suomi on aktiivinen ja rakentava. Monenkeskisessä kansainvälisessä yhteistyössä turvallisuus-, kehitys- ja ihmisoikeuskysymykset ovat isossa roolissa. Tavoitteenamme on myös kehittää YK-järjestöperhettä eteenpäin muuttuvassa maailmassa.

Tämän Unesco-linjauksen tehtävä on toimia työkaluna Suomen Unesco-politiikassa. Johtopäätökset ja suositukset on tarkoitettu kaikille Unescon kanssa työskenteleville. Tavoitteena on johdonmukaisuus ja kokonaisvaltaisuus. On tärkeää, että Suomea Unescossa edustavat tahot jakavat saman tavoitteiston ja toteuttavat johdonmukaisesti Suomen YK- ja Unesco-politiikkaa.

Linjaus perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön, ulkoasiainministeriön sekä Suomen Unesco-edustuston havaintoihin ja keskusteluihin eri yhteistyökumppaneiden ja toimijoiden välillä, erityisesti Suomen Unesco-toimikunnassa.

Tänä päivänä, moninapaisessa ja monenkeskisen yhteistyön maailmassa, Unesco tulee nähdä kaikkia jäsenmaitaan palvelevana organisaationa, joka on myös kehitysyhteistyöjärjestö – mutta samalla paljon muuta! Parhaimmillaan Unesco on silloin, kun se vaikuttaa globalisoituvan maailman kehitykseen ja antaa politiikkasuosituksia kaikille jäsenmailleen.

Kaikkia linjauksia ja suosituksia tärkeämpiä ovat kuitenkin tulokset. Kohti parempaa maailmaa!

Helmikuussa, 2011

Stefan Wallin
Kulttuuri- ja urheiluministeri

Alexander Stubb
Ulkoasiainministeri

1 Unesco ja Suomi – nykytilan kuvaus, haasteet ja muutostarpeet

Tausta

Unesco on kasvatuksesta, tieteistä, kulttuurista ja viestinnästä vastaava YK:n erityisjärjestö. Unescon peruskirjassa järjestön ydintavoitteeksi määritellään rauhan ja turvallisuuden edistäminen toimintasektoreidensa kautta. Järjestön tarkoituksena on peruskirjan 1(1) artiklan mukaan ”myötävaikuttaa rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen edistämällä kansojen välistä yhteistyötä kasvatuksen, tieteen ja kulttuurin avulla...” ihmisoikeuksien ja perusvapauksien turvaamiseksi.

Unescon korkein päättävä elin on joka toinen vuosi kokoontuva yleiskokous, joka päättää järjestön politiikan peruslinjauksista ja hyväksyy sen ohjelman ja budjetin. Päätösten täytäntöönpanon seurannasta vastaa kaksi kertaa vuodessa kokoontuva 58 jäsenvaltion edustajista koostuva hallintoneuvosto. Unescon sihteeristöä johtaa nelivuotiskaudeksi valittava pääjohtaja. Järjestössä on 193 jäsenvaltiota.

Ainoana YK-järjestönä Unescon toimintaa tukee kansallisten toimikuntien muodostama verkosto, jonka asema todetaan järjestön peruskirjassa. Toimikunnat ovat lähinnä neuvoa-antavia ja edesauttavat Unescon ja kansalaisyhteiskunnan sekä muiden sidosryhmien välistä yhteydenpitoa.

Unescon keskipitkän aikavälin strategian (2008–2013) tärkeimmät tavoitteet ovat laadukkaan koulutuksen ja elinikäisen oppimisen turvaaminen kaikille

sekä kulttuurien moninaisuuden, kulttuurien välisen vuoropuhelun ja rauhankulttuurin edistäminen.

Suomen Unesco-politiikan toimeenpanosta vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö, joka toimii yhteistyössä ulkoasiainministeriön kanssa horisontaalisissa YK-asioissa ja ulkopoliittisia sekä hallinnollisia näkökohtia omaavissa kysymyksissä. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa Suomen jäsenmaksusuudesta. Ulkoasiainministeriön vastuulla on Unescon ohjelmien vapaaehtoinen rahoitus.

Nykytila

Moni YK:n erityisjärjestö on tehnyt, ja tekee parhaillaan mittavia sisäisiä uudistuksia vastatakseen koko YK-järjestelmän uudistamista koskeviin vaatimuksiin ja jäsenvaltioiden esittämään kritiikkiin. Niiden on voitettava jäsenvaltioiden luottamus selkeyttämällä, järkeistämällä ja tehostamalla toimintaansa. Unescon reformin keskeisiä tavoitteita ovat operatiivisten toimintojen tehostaminen maatasolla, ohjelmien välisen lisäarvon tehokkaampi hyödyntäminen, kenttätoimintojen kehittäminen sekä järjestön näkyvyyden parantaminen. Unesco on tärkeässä asemassa YK:n vuosituhajulistuksen tavoitteiden toteuttamisessa sekä mandaattiinsa kuuluvien kehityshaasteiden ja kehitystä tukevien strategioiden määrittelyssä, ajankohtaisena esimerkkinä sananvapaus.

Haasteet ja muutostarpeet

Globaalit haasteet ovat lisääntyneet voimakkaasti ja niiden ratkaisu vaatii yhä tiiviimpää poikkihallinnollista ja -sektorista yhteistyötä. Monenkeskisten järjestöjen toimintakenttä on muuttunut moninaisemmaksi – tehtävien määrä on lisääntynyt ja ne sivuavat enenevässä määrin toisiaan, mikä on johtanut eri toimijoiden tehtävien jaon hämärtymiseen. Alkuperäisten normatiivisten tehtävien, kuten oikeudellisen sääntelyn, suositusten antamisen, tutkimusten ja selvitysten laatimisen sekä tiedon keruun ja levittämisen lisäksi järjestöt toimivat nykyään myös kehitysohjelmien toimeenpanijoina ja toteuttajina. Niinpä Unesconkin haasteena on löytää tasapaino normatiivisen, operationaalisen ja teknisen työn välillä. Samalla Unescon kyky vastata käynnissä olevan laajan YK-reformin haasteisiin määrittelevät järjestön tulevan aseman YK:ssa ja kansainvälisessä järjestelmässä (mm. toimintojen yhdenmukaistaminen, päällekkäisyyksien poisto ja hallintorakenteiden keventäminen).

Unesco on YK-järjestöistä ainoa, jonka toiminta kohdentuu suuressa määrin ihmisten arvomaailmaan: asenteiden muuttamiseen, ihmisten väliseen kanssakäymiseen ja kulttuuriin sekä eettisiin ja normatiivisiin kysymyksiin. Arvoihin ja ideologioihin liittyvien intohimojen takia työ on vaativaa ja usein arkaluontoista. Unescolla on kuitenkin hyvät

edellytykset toimintasektoriensa kautta tukea mm. kulttuurien välistä vuoropuhelua ja siten edistää rauhaa, keskinäistä ymmärrystä ja sosiaalista koheesiota. Esimerkiksi Lähi-itään liittyvissä kysymyksissä Unescolla on kyky luoda keskusteluyhteys eri osapuolten välille. Unescon vahvuudet tulisi saada tehokkaammin palvelemaan järjestön päämääriä. Suomen tulisi vastaavasti hyödyntää enemmän Unescon potentiaalia.

Budjetin ulkopuolisen rahoituksen asemaa suhteessa Unescon yleiskokouksen hyväksymään sääntömääräiseen budjettiin on jatkuvasti tarkistettava. Vapaaehtoinen rahoitus on kohdennettava järjestön sektorikohtaisiin ydintavoitteisiin. Samalla on osattava hyödyntää kansalaisjärjestöjen ja muiden eivaltiollisten toimijoiden asiantuntijuutta. Unescolla on yhteistyötä yli 500 järjestön kanssa.

Suomen YK-politiikka Unesco-toiminnan tukena

Yleismaailmallisena YK:n erityisjärjestönä Unescon tulee palvella niin kehittyviä kuin kehittyneitä maita. Unescoon kohdistuvat tarpeet ja odotukset vaihtelevat hyvin paljon jäsenmaiden välillä.

Suomelle Unesco tarjoaa sektorikohtaista asiantuntemusta. Toisaalta Suomi on rahoittajamaa, joka antaa Unescon ohjelmien kautta etupäässä kehittyville maille näiltä puuttuvia resursseja ja asiantuntijapua. Suomen rooli sekä ”antajana” että ”saajana”

lisää tarvetta tiivistää kansallista yhteistyötä sekä koordinaatiota pääasiassa opetus- ja kulttuuriministeriön sekä ulkoasiainministeriön ja niiden hallinnon-alojen toimijoiden välillä.

Suomi haluaa kehittää turvallisempaa ja oikeudenmukaisempaa maailmaa yhä tiiviimmän kansainvälisen yhteistyön kautta. Suomi toimii aktiivisesti osana kansainvälistä yhteisöä kantaen osansa maailmanlaajuisesta vastuusta, huolehtien samalla omista vaikutusmahdollisuuksistaan.

Suomen YK-politiikan peruslähtökohtana on turvallisuuden määrittäminen laajasti. Laaja turvallisuuskäsite vahvistaa turvallisuuden, kehityksen ja ihmisoikeuksien keskinäistä yhteyttä ja kattaa sotilaallisen turvallisuuden ja siviilikriisihallinnan lisäksi sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestävä kehityksen. Suomen tavoitteena on edistää ihmisoikeuksien, demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja kestävä kehityksen toteutumista kaikkialla maailmassa.

Suomen kehityspolitiikkaa ohjaa ennen kaikkea YK:n vuosituhattulistus, jonka tavoitteiden toimeenpanossa Unescolla on tärkeä rooli. Unesco on Suomen eräs yhteistyötaho kehityspolitiikan toteuttamiseen.

Suomi korostaa koulutuksen, kasvatuksen, tieteen, kulttuurin sekä avoimen, vastuullisen ja riippumat-

toman viestinnän merkitystä konfliktien ennaltaehkäisyssä ja ratkaisemisessa. Suomi tukee kestävä kehityksen, rauhankulttuurin ja kulttuurien välisen vuoropuhelun sekä tasa-arvon edistämiseen liittyvien näkökohtien sisällyttämistä Unescon kaikkeen ohjelmatoimintaan.

Suomi on muiden Pohjoismaiden kanssa erityisen aloitteellinen Unescon työmenetelmien kehittämiseksi. Järjestön toimintaan vaikuttaa oleellisesti sen päättävien elinten (yleiskokous, hallintoneuvosto, sihteeristö) tehokkuus ja yhteistyökyky.

Suomen Unesco-yhteistyö muiden Pohjoismaiden kanssa on tiivistä. Samoin EU-koordinaatio on voimistunut viime vuosina. EU haluaa osallistua enenevässä määrin Unescon työhön alueilla, joissa EU:lla on toimivaltaa ja erikoisosaamista. Suomi tekee yhteistyötä myös eri tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisten maaryhmien kanssa. Koalitioiden merkitys onkin lisääntynyt.

Pohjoismaat pyrkivät keskinäisen rotaation avulla saamaan yhden Pohjoismaan valituksi aina hallintoneuvostoon. Järjestelmä toimii hyvin. Hallintoneuvostossa olevalla Pohjoismaalla on vastuu Pohjoismaiden keskinäisestä koordinaatiosta ja yhteisten näkemysten edistämisestä.

2 Toiminnalliset periaatteet ja tavoitteet

Visio: Vaikuttavuuteen suomalaisella osaamisella ja asiantuntijuudella

Unesco antaa Suomelle näkökulmia, asiantuntemusta sekä yhteistyömahdollisuuksia koulutuksen, kulttuurin, tieteen ja viestinnän aloilla. Unescon välityksellä kansainväliset kulttuurisuhteemme ovat avartuneet. Unesco tarjoaa väylän toimia YK:n vuosituhattavoitteiden saavuttamiseksi ja kestäväen kehityksen, ihmisoikeuksien, sukupuolten välisen tasa-arvon sekä demokraatiakehityksen edistämiseksi.

Unescon toimialojen ja erityisesti koulutuksen, kulttuurisen moninaisuuden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun sekä sananvapauden edistäminen tarjoavat välineitä puuttua pitkäjänteisesti globalisaation sivuvaikutuksiin sekä vaikuttaa väkivallan ja terrorismin ennaltaehkäisyyn. Kulttuurien välinen vuoropuhelu on välttämätön rauhan rakentamiseksi ja ylläpitämiseksi, konfliktien ennaltaehkäisemiseksi sekä laajan turvallisuuden edistämiseksi. Unescon

mandaatti on noussut entistä tärkeämmäksi väkivallan ja terrorismin ehkäisemiseen keskittyvässä toiminnassa.

Myös maailmanlaajuiset talouskriisit muistuttavat siitä, että on entistä tärkeämpää panostaa sivistyspääomaan, osaamiseen ja tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Suomen pitkäjänteinen investointi koulutukseen ja innovaatioihin jo 1990-luvun talouskriisin aikana nosti maan lamasta ja on vahva todiste kuinka koulutuksen tulisi olla ykkösprioriteetti myös taantumien aikana. Koulutus on tehokkain keino köyhyyden vähentämiseen sekä terveyden ja toimeentulon turvaamiseen. Tämän takia kaikkien jäsenmaiden tulee sitoutua vahvasti Koulutus kaikille -tavoitteiden saavuttamiseen.

Tavoitteet

Uudistuva Unesco:

- Suomi kannattaa Unescon ulkoisen arvioinnin (2010) suositusten toimeenpanoa.
- Suomi rohkaisee Unescoa vahvistamaan rooliaan koulutus- tiede- ja kulttuuripolitiikan sekä viestinnän kapasiteetin rakentajana, politiikkaneuvojana sekä asiantuntijana. Muun muassa normatiivisessa toiminnassa olennaista on järjestön linjakuus ja uskottavuus.
- Suomi korostaa Unescon roolia entistä kiinteämpänä osana YK-järjestelmää ja siitä syntyvien synergioiden hyödyntämistä, YK-reformin "Delivering as One" -suosituksia huomioiden ja Pariisin julistuksen harmonisaatiotavoitteiden mukaisesti. Suomi myötävaikuttaa Unescon aseman vahvistumiseen YK-järjestelmässä. On oleellista, että sen rooli peruskirjan mukaisissa tehtävissä vahvistuu ja selkiytyy.
- Suomi pitää YK:n vuosituhatjulistuksen toteuttamista YK-järjestelmän toiminnan ytimenä. Unescon tulee edistää omaan toimintasektoriinsa kuuluvien vuosituhattavoitteiden saavuttamista. Koulutuksen tavoite on keskeinen koko vuosituhatjulistuksen päätavoitteen, äärimmäisen köyhyyden puolittamisen, onnistumiseksi.
- Suomi pitää Unescon jatkuvaa kehittämistä tärkeänä osana laajempaa YK-reformia ja painottaa muun muassa kenttätoiminnan selkeyttämisen tarvetta.
- Suomi tukee tulostavoitteista johtamista järjestön kaikilla toimintatasoilla ja ajaa järjestön kolmen päätoimielimen uudistamista.

Unescon ohjelmaan vaikuttaminen:

- Suomi pyrkii kohdistamaan Unescon toimintaa kysymyksiin, joissa järjestö pystyy tuottamaan todellista lisäarvoa suhteessa muihin kansainvälisiin toimijoihin. Keskeisiä tavoitteita ovat rauhan vahvistaminen ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistäminen niin koulutuksen, kulttuurin, viestinnän kuin tieteiden tarjoamin keinoin sekä naisten, tyttöjen ja nuorten aseman edistäminen.
- Suomen toiminta Unescossa on aktiivista kahden- ja monenkeskisessä yhteistyössä sekä Pohjoismaiden ja EU-maiden välisessä yhteistyössä.
- Suomi osallistuu aktiivisesti Unescon ohjelman ja budjetin (2012–2013) valmisteluun ja keskipitkän aikavälin strategian välitarkasteluun sekä suoraan että pohjoismaisen, EU- ja muun alueellisen yhteistyön kautta. Osana Unescon ulkoisen arvioinnin suosituksia, Suomi kannattaa siirtymistä pidempiin ohjelmakausiin.
- Suomi katsoo, että Unescoa tulee hyödyntää paremmin kansainvälisenä kohtaamispaikkana ja siltana yhteistyössä EU/ETA -alueen ulkopuolisten maiden kanssa sekä monen- että kahdenvälisessä yhteistyössä. Suomi myötävaikuttaa alueiden välisen yhteistyön kehittämiseen.

Osaaminen ja asiantuntijuus

- Suomi hyödyntää Unescon ohjelmayhteistyössä vahvoja osaamisalueitaan ja asiantuntijuuttaan. Apulaisasiantuntijatoiminta, joka kytkeytyy vaikuttavuuden lisäämiseen, on osoittautunut merkittäväksi tukimuodoksi kansainvälisille järjestöille kuten Unescolle. Siitä hyötyvät niin järjestöt kuin Suomi.
- Suomen näkyvyyttä ja läsnäoloa Unescossa edistetään kannustamalla suomalaisia hakemaan järjestön korkean tason virkoihin, lisäämällä ja hyödyntämällä kansallisesti rahoitettujen virkamiesten sijoittamista järjestöön määrääjäksi, tarjoamalla asiantuntijapäätöksiä ja varmistamalla aktiivinen osallistuminen yleiskokoukseen, hallintoneuvoston sekä hallitusten välisen neuvostojen istuntoihin (jäsenenä tai tarkkailijana) sekä muihin asiantuntijakokouksiin.

Koordinaatio ja yhteistoiminta

- Keskeisten ministeriöiden, Suomen Unesco-toimikunnan, Suomen pysyvän Unesco-edustuston ja muiden YK-edustustojen yhteistyötä tiivistetään, jotta Suomi toimii mahdollisimman johdonmukaisesti ja yhdellä äänellä erityisesti YK-järjestelmän uudistamista sekä eri järjestöjen lisäarvoa, keskinäistä yhteistyötä, koordinaatiota, kenttähallintoa ja ohjelmien toimeenpanoa koskeissa kysymyksissä.
- Suomi panostaa aktiiviseen yhteistyöhön kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa.
- Yhteistyötä ministeriöiden, niiden alaisten hallinnon organisaatioiden sekä Suomen edustustojen ja kansalaisyhteiskunnan välillä tulee jatkuvasti kehittää kansallisen Unesco-koordinaation laadun turvaamiseksi ja yhdenmukaistamiseksi.

Rahoitus ja voimavarat

- Suomi lisää ja johdonmukaistaa Unescon avainohjelmiin suunnattua rahoitusta Suomen Unesco-toiminnan uskottavuuden vahvistamiseksi ja Unescon uudistusten tukemiseksi. Vapaaehtoisen rahoituksen tulee olla merkittävä osa Suomen Unesco-toimintaa. Tätä kehitystä tulee jatkaa järjestön ohjelmien ja yleis-sopimusten toteuttamista tukemalla. Jos monivuotinen puitesopimus ei ole toteutettavissa, on harkittava muita keinoja, jotta tuki ei sirpaloidu.
- Rahoituksen ennakoitavuuteen ja pitkäjänteisyyteen on kiinnitettävä enemmän huomiota. Opetus- ja kulttuuriministeriön suorittama jäsenmaksuosuus (noin 1,4 miljoonaa euroa) ei ole riittävä takaamaan Suomen omiakaan intressejä järjestössä.

3 Toimeenpano ja seuranta

Johdonmukaisuus alkaa kotikentällä

Kansallinen Unesco-toiminta kytkeytyy tiiviisti valtionhallinnon laajoihin prosesseihin ja sitä ohjaavat hallitusohjelman ohella monet muut keskeiset asiakirjat¹.

Suomen Unesco-toiminnan linjauksia toteuttavat ensisijaisesti:

- Unesco-asioita käsittelevät monet ministeriöt, erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriö sekä ulkoasiainministeriö,
- Suomen pysyvä Unesco-edustusto Pariisissa,
- hallinnonalan toimijat kuten CIMO, Opetushallitus, Museovirasto ja Suomen Akatemia,

- keskeiset asiantuntijaelimet (erityisesti Suomen Unesco-toimikunta sekä Tiede- ja innovaationeuvosto, Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta, Elinikäisen oppimisen neuvosto),
- korkeakoulut, kansalaisjärjestöt ja muut kansalaisyhteiskunnan toimijat mahdollisuuksiensa ja tarpeidensa mukaan,
- Unesco-oppituolit ja Unesco-kouluverkko.

Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on keskeinen koordinoiva rooli Unescoa koskevissa kysymyksissä ja esimerkiksi järjestön ohjelmatoiminnan kehittämisessä ja teemakohtaisissa erityiskysymyksissä kuullaan kansalaisyhteiskunnan toimijoita.

1 Eräät keskeiset toimintaa ohjaavat periaatteelliset asiakirjat:

- Pääministeri Mari Kiviniemen hallituksen ohjelma (2010)
- Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma (2007)
- Kohti kestäviä valintoja – Kansallisesti ja globaalisti kestävä Suomi. Kansallinen kestävä kehityksen strategia (2006)
- Opetus- ja kulttuuriministeriön strategia 2020 (2010), Kulttuuri kehityspolitiikassa – Kulttuurin toimialat kestävä kehityksen politiikassa (2010), tulossuunnitelmat, Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009–2015 (2009), Kulttuuripolitiikan strategia 2020 (2009)
- Ihmisoikeuspoliittinen selonteko eduskunnalle (2010)
- Suomen ulkoasiainhallinnon YK-strategia (2008), Suomen monikeskisen yhteistyön linjaus kehityspolitiikassa (2008), Kehityspoliittinen ohjelma (2007), hallituksen globalisaatioraportti eduskunnalle, YK:n ”One UN” -raportti sekä viimeaikaiset globalisaation hallintaan liittyvät selvitykset.

Valtioneuvoston asettama Suomen Unesco-toimikunta on neuvoa-antava asiantuntijaelin, joka edustaa asiantuntemusta kaikilla Unescon ohjelma-alueilla ja toimii osaltaan kahdensuuntaisena väylänä Unescon ja Suomen asiantuntijakentän välillä. Unescoa koskevan tiedonjakamisen lisäksi toimikunnan tehtäviin kuuluu lisätä Unescon toiminnan tunnettavuutta Suomessa ja siten edesauttaa yhteistyön kehittymistä.

- Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää entistä paremmin yhteensovitettuja linjauksia ja kantoja niin kansallisessa kuin EU-politiikassakin sekä monenkeskisesti yhteistyössä.
- Toimintatapojen virtaviivaistaminen keventää prosesseja ja lisää vaikuttavuutta. Yhteistyötahojen tehokkaampi valjastaminen Unesco-vaikuttamiseen palvelee Suomen tavoitteita ja etuja. Ennakoitavuus on tärkeä toimintaperiaate.

- Toiminnan tulee olla oikea-aikaista, aktiivista ja monitasoista. Huomiota kiinnitetään varhaisempaan ja pitkäjänteisempään vaikuttamiseen. Yhteyksiä eduskuntaan kehitetään edelleen.
- Sidosryhmärekisteri kehitetään ja internet-sivustot pidetään ajan tasalla.
- Linjauksen päivitystarvetta tarkastellaan syksyn 2011 yleiskokouksen jälkeen.

Lisätietoja:

www.unesco.org

www.minedu.fi

www.formin.finland.fi

<http://www.finoecd.org>

www.un.org

Liite

Sektorikohtaiset läpileikkaavat kehittämiskohteet ja kansalliset tavoitteet

- Suomi tukee yleiskokouksen kaudelle 2008–2013 hyväksytyn keskipitkän aikavälin strategian kaiken toiminnan läpäiseviä tavoitteita. Suomi osallistuu ohjelmakauden 2012–2013 ja sitä seuraavan nelivuotisen ohjelmakauden valmisteluun ja keskittyy merkittävien toimialakohtaisten ohjelmien ja hankkeiden seurantaan.
- Suomi edistää näkemyksillään Unescon ohjelmasektoreiden (koulutus, kulttuuri, tieteet ja viestintä) välistä yhteistyötä seuraavia ohjelma- ja budjettikausia valmisteltaessa.

Läpileikkaavat teemat

- Suomi tukee Unescon tavoitteita erityishuomion kohdistamiseksi kaikilla ohjelmasektoreilla Afrikkaan, nuoriin, sukupuolten väliseen tasa-arvoon, naisten asemaan sekä kestävästä kehityksen päämäärien toteuttamiseen. Keinoina ovat mm. YK:n kestävästä kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmenen (Decade on Education for Sustainable Development, DESD) toimeenpano sekä ilmastonmuutokseen ja siihen sopeutumiseen vaikuttavat toimet. Myös pienet ja kehittyvät saarivaltiot (Small Island Developing States, SIDS) sekä konfliktien ja luonnonmullistusten jälkeiset tilanteet (post-conflict, post-disaster) ovat tärkeitä läpileikkaavia teemoja.
- Tilastotiedon merkitys on ratkaiseva päätöksenteon ja seurannan pohjana. Kehitysmaat ovat edelleen heikoimmassa asemassa kyvyssä tuottaa yhteiskunnan kehitystä mittaavia tilastoja. Unescon Tilastoinstituutti

(UNESCO Institute for Statistics, UIS), yhteistyössä muun muassa OECD:n ja Eurostatin kanssa, tekee omalla alueellaan tärkeää työtä jäsenmaiden auttamisessa ja informaatiokuilujen umpeen kuromisessa, joka ansaitsee tukea. Suomi jatkaa vapaaehtoista tukeaan Unescon Tilastoinstituutille.

Eri sektoreilla kiinnitetään kansallisesti huomiota erityisesti seuraaviin kysymyksiin ja suosituksiin:

Koulutus

YK:n vuosituhattajulistuksen Koulutus kaikille -tavoite (Education for All, EFA) on Suomen Unescon politiikan keskeisimpiä tavoitteita. Koulutus kaikille -tavoite on ihmiskunnan tärkeimpiä ja yhteinen sekä kehittyville, että kehittyneemmille maille.

Suomi painottaa oikeutta koulutukseen ja jatkaa Koulutus kaikille -ohjelman (EFA) tukemista keskeisenä väylänä edistää koulutusta ja sukupuolten tasa-arvoa koskevia vuosituhattavoitteita. Kehityspolitiikassa tulee vahvemmin korostaa koulutuksen keskeistä roolia vuosituhattajulistuksen tavoitteiden saavuttamisessa. Erityishuomiota kiinnitetään lukutaitoon, inklusioon, opettajankoulutukseen sekä ammatilliseen koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen.

Suomi katsoo koulutuksen olevan Unescon läpileikkaava teema, jolla voidaan merkittävästi edistää rauhantyötä, kulttuurien välistä vuoropuhelua, viestintä-, media- ja median lukutaitojen kehittymistä, inhimillistä luovuutta sekä sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestävästä kehitystä.

- Suomen toimiminen Unescossa edistää kansallista korkeakoulujen kansainvälistymisstrategiaa 2009–2015. Koulutuksen, tieteen ja teknologian globalisoitumiseen osallistuminen ja siihen vaikuttaminen EU:ssa, OECD:ssä ja Unescossa sekä muilla kansainvälisillä foorumeilla on Suomen taloudellisten ja kulttuuristen etujen mukaista.
- Suomi lisää Unescon kasvatussektorin näkyvyyttä tarjoamalla laadukasta koulutusalan osaamistaan järjestön käyttöön.
- Suomi kehittää yhteistyötä keskeisten koulutusinstituuttien kanssa.
- Suomi on mukana kehittämässä aikuiskoulutusta ja elinikäistä oppimista, muun muassa Elinikäisen oppimisen instituutin (UNESCO Institute for Lifelong Learning, UIL) tarjoamissa puitteissa. Suomi vaikuttaa myös UIL:n hallituksessa, ja harkitsee UIL:n tukemista vapaaehtoisen rahoituksen kautta.
- Kansainvälisen tilastoinstituutin (UNESCO Institute for Statistics, UIS) keskeinen merkitys koulutusalan tilastojen ja indikaattorien tuottajana on huomioitava.
- Suomi tukee Unescon, OECD:n ja muiden (alueellisten) järjestöjen yhteistyömahdollisuuksien tarkastelua alueilla, joissa järjestöjen tavoitteet ja toiminta kohtaavat.
- Suomi jatkaa kulttuuri-ilmaisujen moninaisuutta koskevan sopimuksen (ns. diversiteettisopimus 2005) toimeenpanoa kansallisesti ja kansainvälisesti.
- Suomi tuo esiin kulttuuriulottuvuuden merkityksen kehityspoliittisessa keskustelussa. Samalla tulee varmistaa Suomen riittävä vapaaehtoinen rahoitus kansainväliseen kulttuuridiversiteettirahastoon, jolla vahvistetaan erityisesti kehitysmaiden kulttuuritoimintaa.
- Suomi edistää kulttuuri- ja luonnonperinnön suoje- luun liittyvien Unescon sopimusten ja suositusten tunnettavuutta ja niiden kansallista ja kansainvälistä toimeenpanoa.
- Suomi osallistuu Maailmanperintösopimuksen (1972) toimintaohjeistuksen jatkuvaan kehittämiseen.
- Suomi aktivoi kansallista ja kansainvälistä keskus- telua kulttuuriomaisuuden suojelusta sekä kehittää suojelutyöhön liittyviä infrastruktuureja keskeisenä osana kulttuurisen moninaisuuden vaalimista.
- Suomi toimii Haagin vuoden 1954 sopimuksen (kulttuuriomaisuuden suojelu aseellisten selkkausten sattuessa) mukaan perustetussa toisen lisäpöytäkir- jan hallitustenvälisessä komiteassa 2007–2011 ja vaikuttaa sopimustoimintojen kansainväliseen muo- toutumiseen.
- Suomi panostaa Haagin sopimuksen toteuttamiseksi tarvittavan kansallisen infrastruktuurin kehittämiseen ja valmiuskyvyn nostamiseen huomioiden muun muassa kohdeinventariot, viestinnän, koulutuksen ja kenttätoiminnan materiaalit sekä varautuu tukemaan sopimuksen mukaista kansainvälistä rahastoa.
- Suomi harkitsee liittymistä aineettoman- sekä veden- alaisen kulttuuriperinnön suojelua koskeviin yleissopi- muksiin (2003 ja 2001).

Kulttuuri

Unescolla on selkeä mandaatti ainoana kulttuurin alalla toimivana YK-järjestönä. Pääministeri Matti Vanhasen II hallitusohjelman tavoite laajan turval- lisuuden vahvistamiseksi ja ihmisoikeusperustainen lähtökohta edellyttävät kulttuurisen moninaisuuden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun huomioimista. Suomi näkee kulttuurin inhimillisen kehityksen ja luovuuden lähteenä.

Tiede ja tutkimus

Suomi kiinnittää edelleen huomiota tarpeeseen selkiyttää Unescon roolia tiedekysymyksissä ja katsoo, että Unescon tiedeohjelmien arvioinnin suositukset tulee tarkoituksenmukaisin osin saattaa tehokkaasti toimeen, mukaan lukien ulkopuolisen asiantuntija-elimen perustaminen. Suomi pitää sektorin jakoa luonnontieteiden ja yhteiskuntatieteiden pääohjelmiin keinotekoisena.

- Tiedeohjelmien mahdollisimman tarkoituksenmukainen koordinaatio varmistetaan kansallisella tasolla.
- Suomi tukee tiedepääohjelmien yhdistämistä.
- Suomi korostaa johdonmukaisesti tutkimuksen ja koulutuksen yhteyttä rauhan edistämiseksi, köyhyyden vähentämiseksi ja kestäväen kehityksen tukemiseksi. Panostukset infrastruktuureihin ovat välttämättömiä korkeatasoisen tutkimuksen edellytysten varmistamiseksi.
- Suomi on kansainvälisen vesiohjelman (International Hydrological Programme, IHP) ja yhteiskuntatieteellisen ohjelman (Management of Social Transformations, MOST) hallitustenvälisissä neuvostoissa kaudella 2007–2011. Ihmistieteiden merkitystä korostetaan erityisesti MOST -ohjelman neuvostossa ja byroossa.
- Kansainvälinen valtamerikomissio (International Oceanographic Commission, IOC) tekee laajaa ja merkityksellistä työtä. Suomi on aktiivisesti mukana maailmanlaajuisen tsunamivaroitusjärjestelmän kehittämisessä. Suomi osallistuu IOC-hankkeisiin ja tukee niitä asiantuntijapanoksen ohella harkinnan mukaan myös vapaaehtoisen rahoituksen kautta.
- Suomi seuraa Unescon ilmastostrategian tavoitteiden toteutumista.
- Suomella on tarjota vahvaa asiantuntemusta tieteen eettisten kysymysten käsittelyyn ja kehittämiseen Unescossa.
- Unescon jo olemassa olevia eettisiä suosituksia, erityisesti bioetiikan saralla, tulee tehdä paremmin tunnetuksi Suomessa. Suomi katsoo, että tieteen ja teknologian eettisten kysymysten osalta Unescon toiminnan tulee noudattaa järjestön ydintoimintoja ja mandaattia mahdollisten päällekkäisyyksien välttämiseksi muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa.

Viestintä

Unesco puolustaa mandaattinsa puitteissa sananvapautta, tietoon pääsyä ja tiedon vapaata kulkua ja pluralistista mediaa. Unesco tukee demokratian vakiinnuttamista sodasta toipuvissa yhteiskunnissa muun muassa tiedotusvälineiden kehittämisen kautta. Kehitysmaiden viestintäolojen kohentamisen merkityksestä vallitsee yksimielisyys.

- Suomi korostaa sananvapauden, vapaan tiedon kulun ja pluralistisen media merkitystä kehityksessä.
- Suomi seuraa kansainvälisen tiedonvälityksen kehitysohjelman (International Programme for the Development of Communication, IPDC) yleistä kehitystä ja tukee ohjelmaa myös jatkossa. Suomi osallistuu jäsenenä hallitusten välisen IPDC-neuvoston työhön.
- Suomi tukee Unescoa osuutensa täyttämiseksi Maailman tietoyhteiskuntakokouksen (World Summit on the Information Society, WSIS) toimintasuunnitelman toimeenpanossa, missä järjestön vahvuudet liittyvät erityisesti tietoon pääsyyn, sananvapauteen, tietoyhteiskunnan eettisiin ulottuvuuksiin sekä mediakasvatukseen, e-oppimiseen ja moninaisuuteen.
- Suomi edistää journalistisen ammattietiikan kehittämistyötä ja huomion kiinnittämistä toimittajien turvallisuuden takaamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet
Ministry of Education and Culture
Ministère de l'Éducation et de la culture

ULKOASIAINMINISTERIÖ
UTRIKESMINISTERIET

Kopijyvä Oy (y-tunnus 0289075-6)
verkkokauppa: www.kopijyva.fi/kopistore
julkaisumyynti@kopijyva.fi
puhelin: (017) 266 2600
Myllykatu 8, 70110 KUOPIO
vain verkkokauppamyynti

ISBN 978-952-263-046-9 (nid.)
ISBN 978-952-263-047-6 (PDF)
ISSN-L 1799-0343
ISSN 1799-0343 (painettu)
ISSN 1799-0351 (PDF)

Helsinki 2011

